

TIEDÄ JA TOIMI

Osallisuutta edistämällä vähennetään eriarvoisuutta

Osallisuuden edistäminen on yksi keskeisistä keinoista köyhyyden torjumisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Yhteisössä mukanaololla ja vaikuttamisella on vahva yhteys ihmisten kokemaan hyvinvointiin ja terveyteen.

Osallisuus on suojaava tekijä

Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan.

Osallisuus voidaan määritellä kolmella ulottuvuudella: riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus sekä yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys.

Vajaus jollakin osallistumisen ulottuvuudella voi tarkoittaa osallisuuden vähentymistä ja syrjäytymisriskin lisääntymistä. Useimmiten siihen liittyy myös sosiaalista, taloudellista ja terveydellistä osattomuutta ja eriarvoisuutta.

Miten osallisuus ilmenee?

Tunne osallisuudesta syntyy, kun ihminen on osallisena yhteisössä esimerkiksi opiskelun, työn tai harrastustoiminnan kautta. Osallisuus ilmenee jäsenien arvostuksena, tasavertaisuutena, luottamuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa yhteisössä.

Yhteiskunnassa osallisena oleminen tarkoittaa jokaisen mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Siihen liittyy oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista, mahdollisuus ilmaista mielipiteensä sekä vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin. Kansallisella tasolla osallisuus vaikuttaa demokratian perusrakenteena.

Sosioekonomiset erot näkyvät osallistumisessa

Osallistuminen on yksi väylä osallisuuden kokemiseen.

Osallistumisaktiivisuudella ja ihmisen sosioekonomisella asemalla on selkeä yhteys (katso viereinen kuvio). Korkeammassa ammattiasemassa olevat osallistuvat esimerkiksi yhdistystoimintaan selvästi eniten ja vastaavasti työttömät vähiten. Myös koulutus on merkittävä aktiivista osallistumista selittävä tekijä.

Sosiaalinen aktiivisuus edistää terveyttä

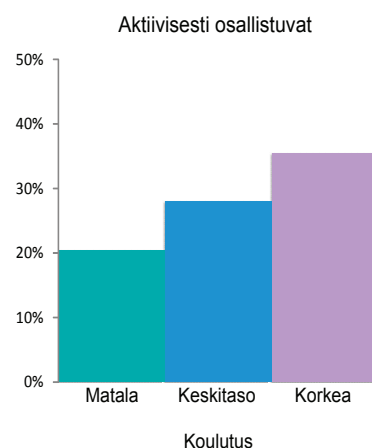
Sosiaalinen aktiivisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin sairauksiin kuten sydänsairauksiin ja masennukseen.

Sosiaalisesti aktiivisilla ihmisillä on myös pienempi kuolleisuuden ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon sijoittumisen riski kuin sosiaalisiin toimintoihin vähemmän osallistuvilla.

Sosiaalinen aktiivisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin sairauksiin.

Korkeammassa ammattiasemassa olevat osallistuvat esimerkiksi yhdistystoimintaan eniten, työttömät vähiten.

Koulutusryhmien välinen ero sosiaalisessa aktiivisuudessa (esimerkiksi seuratoiminnassa). ATH 2013, THL

Työ on tärkeä osallistumisen muoto

Työ- ja ammatti määrittelevät osaltaan ihmisen identiteettiä, asemaa ja paikkaa yhteiskunnassa.

Työelämän ulkopuolelle jääminen rajaa yksilöltä pois normaalit siteet työyhteisöön ja siltä osin myös yhteiskuntaan. Pitkäkestoinen palkkatyön ulkopuolelle jääminen saattaa johtaa sosiaaliseen syrjäytymiseen, jolla on vaikutuksia hyvinvointiin ja terveyteen.

Haavoittuvimpia ovat syrjintää ja ennakkoluuloja elämässään kohtaavat vähemmistöryhmät. Esimerkiksi vammaisuus tai kieli- ja kulttuuritausta voivat olla syynä syrjinnälle.

Keinoja osallisuuden edistämiseksi

Yhteiskunnan palveluilla, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä työllisyyspalveluilla on tärkeä rooli osallisuuden edistämiseksi. Myös muut toimijat ovat tärkeitä osallisuuden vahvistamisessa, kuten koulut, työpaikat, järjestöt, harrastusseurat, seurakunnat ja yhdistykset.

Osallisuutta voidaan edistää seuraavin keinoin

- Lisätään koulutusta vaihtoehtoisilla koulutuspoluilla
- Varmistetaan riittävä toimeentulo
- Tuetaan asumista riittävillä palveluilla ja asumistuella
- Kehitetään osallistumismenetelmiä kansalaistoiminnassa
- Tarjotaan kansalaisille vaikuttamisen mahdollisuuksia
- Parannetaan palveluiden asiakaslähtöisyyttä ja asiakasosallisuutta esimerkiksi lisäämällä tiedonsaantia itseä koskevista asioista
- Vahvistetaan omia voimavaroja: tuetaan lasten sosiaalisia, vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitoja kouluissa ja lähiympäristöissä
- Ohjataan ja tuetaan perheitä varhaisessa vaiheessa ratkaisemaan elämäntilanteiden haasteita omista lähtökohdista käsin ja tuetaan vertaistyötä
- Varmistetaan turvallinen ja esteetön elinympäristö sekä osallisuutta edistäviä toimintaympäristöjä
- Mahdollistetaan kaikille osallistuminen vapaa-ajantoimintaan
- Edistetään maahanmuuttajien yhteiskuntaan integroitumista ja kehitetään kieliopintoja
- Edistetään työelämään pääsyä ja työssä pysymistä: luodaan monimuotoisia työmarkkinoita, edistetään työllistymistä, lisätään taloudellista hyvinvointia esimerkiksi purkamalla kannustin- ja byrokraatialoukkuja, lisätään yhteistyötä luomalla ehjiä palvelukokonaisuuksia, huolehditaan työ- ja toimintakyvystä
- Kokeillaan uudenlaisia osallisuutta tukevia toimia ja käytäntöjä vaikuttamalla yhteiskunnallisiin rakenteisiin esimerkiksi koulutuksessa, työelämässä ja palveluissa

Osallisuutta edistämällä ehkäistään yhteiskunnallista syrjäytymistä ja vähennetään eriarvoisuutta.

Lisää tietoa

www.thl.fi/hyvinvointi-ja-terveyserot

> Eriarvoisuus > Hyvinvointi > Osallisuus

Tutkimustietoa osallisuudesta alueittain: www.terveytemme.fi/ath

>Hyvinvointi>Osallisuus

Yhteystiedot

Sanna Ahonen,
erikoissuunnittelija
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen -yksikkö
sanna.ahonen@thl.fi

Anna-Maria Isola,
erikoistutkija
Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistäminen -yksikkö
anna-maria.isola@thl.fi

